

Борка Поповић

Економски факултет Пале;
Универзитета у Источном Сарајеву
БиХ

✉ borpopovic@hotmail.com

Звјездана Гавриловић

Економски факултет Пале;
Универзитета у Источном Сарајеву,
БиХ

✉ zvjezdana.gavrilovic@gmail.com

ЕФЕКАТ *GOODWILL*-А НА ВРИЈЕДНОСТ И ФИНАНСИЈСКЕ ИЗВЈЕШТАЈЕ ПРЕДУЗЕЋА

EFFECT OF GOODWILL ON COMPANY FINANCIAL RESULTS

Резиме: У финансијама и рачуноводству под *goodwill*-ом се подразумева разлика између вриједности тржишне капитализације неког предузећа у одређеном времену и његове рачуноводствено утврђене нето имовине. У пословној пракси то је премија коју купац неког предузећа плаћа изнад вриједности нето имовине предузећа због његове репутације на тржишту, бренда, стручности менаџмента и запослених, те самог *know-how*. Ријеч је о нематеријалној вриједности предузећа која му омогућава да оствари већи профит. У овом раду изложићемо неке од основних карактеристика *goodwill*-а који постаје све значајнији елемент којим се постиже увећање вриједности предузећа. Анализираћемо главне факторе који детерминишу висину *goodwill*-а, као и рачуноводствене аспекте *goodwill*-а, укључујући и ефекте на финансијски резултат предузећа.

Кључне ријечи: нематеријална вриједност, *goodwill*, репутација, *badwill*.

ЈЕЛ класификација: G39, M31, M41

Summary: *Goodwill* is the difference between the value of a company in the stock market at a particular time and its accounting-asserted net assets. This is the premium that the buyer of a company pays over the net assets of a company because of its reputation in the market, brand, management and staff expertise and the know-how. It is an intangible value of a company that enables it to make greater profits. In this paper we explore some of the basic characteristics of goodwill which is becoming an increasingly more important element by which increasing of the capital value of a company is achieved. We study the main factors that determine the amount of goodwill, and we also deal with the analysis of accounting displays of goodwill and effects it has on a company's financial results.

Key words: intangible value, goodwill, reputation, badwill

JEL Classification: G39, M31, M41

1. УВОД

Нематеријална имовина, односно имовина која није материјално или финансијски опредмећена, али ипак осигурава изворе за будуће приходе, постаје све значајнија. *Goodwill* представља облик нематеријалне имовине која се стиче пословним комбинацијама. Он представља углед предузећа који је резултат његове репутације на тржишту, монополског положаја или конкурентске снаге. Репутација представља нематеријалну вриједност компаније која ствара својеврсне баријере конкурентима. Добра репутација онемогућава мобилност конкурената и доприноси повећавању

профитабилности компаније. Осим тога, она такође указује да су производи и услуге које та компанија нуди високог квалитета, као и то да је компанија одговорна и да обезбјеђује сатисфакцију клијената.

Разлагањем гудвила на компоненте, могу се идентификовати три основне компоненте: постојање имовине и спремност на њено кориштење, постојање вишка економског прихода (екстра добити) и очекивани будући догађаји који нису директно повезани са текућим операцијама пословања.

Околности у којима се гудвил јавља као нематеријално средство могу утицати на идентификацију (препознавање) гудвила и власништво над њим. Ипак, то не би требало да утиче на вредновање гудвила. У складу са тим можемо идентификовати три типа гудвила: институционални, гудвил настао професионалном праксом и гудвил славних. У наставку рада више ће бити посвећено пажње анализирању како самих компоненти гудвила, тако и његових типова.

Постоје многа тумачења гудвила. Могу се груписати у двије категорије: рачуноводствено и економско тумачење. Вредновање гудвила представља једно од најконтроверзнијих подручја финансијског рачуноводства, гдје је кроз историју забиљежено више различитих приступа и метода евидентирања. Методи трошковног, тржишног и доходног приступа су примјетиви код вредновања економске анализе гудвила као нематеријалног средства, чему ће и бити посвећена пажња у даљем излагању. Тумачење гудвила од стране економиста је нешто мање глобално од рачуноводственог тумачења. Такође, ово тумачење може бити корисно за идентификацију и вредновање специфичне нематеријалне имовине (гудвила) насупрот укупној вриједности нематеријалне имовине предузећа.

2. ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ ГУДВИЛА (*GOODWILL-A*)

Овај израз се све чешће сусреће и у домаћој теорији и пракси. Иако се чини да је сасвим једноставно идентификовати гудвил, то и није баш увијек случај. Због тога је неопходно овом питању посветити посебну пажњу. То се не односи само на појам и настанак гудвила, већ и начин његовог рачуноводственог обухватања. Гудвил (*goodwill*) је углед предузећа, односно његова унутрашња (невидљива) вриједност. Гудвил представља добар глас и репутацију неког предузећа на тржишту који може довести до повећања прихода у будућности, а што опет води повећању вриједности предузећа. Исказује се у активи, у оквиру позиције нематеријалне имовине у случају када се предузеће продаје по вишој вриједности од књиговодствене.

Постоје многа тумачења гудвила. Могу се груписати у двије категорије: рачуноводствено и економско тумачење. Економско тумачење би могло бити практичније за кориштење и концептуално ригорозније. Међутим, требало би добро познавати оба тумачења. За нас је свакако релевантније рачуноводствено тумачење гудвила, те ћемо томе посветити већи дио овог рада.

2.1. Компоненте гудвила

Постоје три основне компоненте гудвила. Прва компонента је постојање имовине и спремност на њено кориштење. Ова компонента се понекад односи на *going-concern* елемент вредновања гудвила. Чињеница је да сви елементи предузећа стварају вриједност. Они укључују капитал, рад и координацију (менаџмент).

Друга компонента гудвила је постојање вишка економског прихода (екстра добити). Екстра добит је ниво добити генерисан пословном активношћу који је већи од износа који би подразумијевао нормалан принос на материјалну и нематеријалну имовину која се користи у пословању. Екстра добит је директно везана са концептом

гудвила као вриједности пословања и не може се додијелити било којој другој материјалној имовини или идентификованој нематеријалној имовини.

Трећа компонента гудвила су очекивани будући догађаји који нису директно повезани са текућим операцијама пословања. На примјер, гудвил могу креирати инвеститори у очекивању потрошње капитала у будућности, будућих мерцера и аквизиција, будућих производа или услуга и будућих потрошача или клијената.

Инвеститори и власници додјељују вриједност гудвила пословању ако очекују да ће нето садашња вриједност прихода повезаног са будућим догађајима бити позитивна. Наравно, нето садашња вриједност имовине која се тренутно налази у употреби се приписује (додјељује) одговарајућим материјалним и нематеријалним средствима.

2.2. Типови гудвила

Постоје одређене околности у којима се гудвил као нематеријално средство јавља. Околности могу утицати на идентификацију (препознавање) гудвила и власништво над њим. Ипак, то не би требало да утиче на вредновање гудвила.

Први тип гудвила је институционални. То је гудвил који је повезан са индустријским или комерцијалним предузећима.

Други тип гудвила је онај који настаје професионалном праксом. Као што име каже овај тип гудвила је повезан са законским, рачуноводственим и другим видовима професионалне праксе. Овај тип гудвила се разликује јер има двије компоненте (Reilly, Schweis, 1999:382):

- практичну и
- бизнис компоненту.

Практична компонента се односи на гудвил који је креиран на бази репутације и вјештина индивидуалаца који се баве практичним пословима: зубари, правници и слично.

Бизнис компонента се односи на гудвил који је креиран на основу локације, репутације, оперативних процедура и институционалне праксе.

Трећи тип гудвила је гудвил славних. Као што то име каже овај гудвил је повезан са славним појединцима. Постоје три категорије славних и то:

- у сфери спорта,
- достигнућа и
- забаве.

Ове различите категорије гудвила славних се разликују на основу фактора који стварају гудвил. На примјер гудвил у спорту се ствара на основу физичке снаге (моћи) која се мијења са годинама спортисте. Гудвил у области забаве се односи на пјеваче, музичаре, глумце, телевизијске *talk show* учеснике. Овај тип гудвила је такође повезан са вјештином и способношћу. Али за многе забављаче професионалне вјештине и способности могу расти (не падати) са годинама. Компонента славних у области достигнућа укључује истакнути корпоративни гудвил (политичари или организациони лидери). Гудвил у области достигнућа обично је везан за каријеру или друга професионална постигнућа појединца.

3. РАЧУНОВОДСТВЕНО ТУМАЧЕЊЕ ГУДВИЛА

Гудвил који предузећа стварају (развијају) је ријетко евидентиран у финансијским извјештајима. Већином гудвил који се стиче куповином других предузећа је евидентиран на основу обављене куповине тог другог предузећа. Чак и тада, гудвил је евидентиран у књигама у купљеном предузећу само уколико се аквизиција (припајање) обавило по рачуноводственим правилима која се користе при куповини. Овдје је заправо ријеч о гудвилу који је прибављен у пословној комбинацији. Према МСФИ 3, пословна комбинација је спајање засебних правних лица или дјелатности у једно извјештајно правно лице. Резултат готово свих пословних комбинација је стицање контроле од стране једног правног лица, прибавиоца, над једним или више правних лица (прибављених правних лица) (MSFI, 2006: 107). Пословна комбинација може имати за резултат однос матично – зависно предузеће у коме је прибавилац *матично* предузеће, а прибављено правно лице је *зависно* предузеће прибавиоца.¹

Постоји неколико изолованих случајева када је гудвил евидентиран у финансијским извјештајима предузећа, према рачуноводственим стандардима који се односе на реорганизацију (реструктурирање) предузећа. Али у случајевима у којима предузеће развија гудвил (као супротност гудвилу који се добија куповином предузећа) екстремно је ријетко да се он рачуноводствено евидентира.²

У складу са тим, рачуновође користе широку дефиницију гудвила. За рачуновође, нематеријална вриједност која је у природи гудвила често представља укупну вриједност предузећа (представљену стварном цијеном куповине приликом аквизиције) а мање фер тржишну вриједност предузећа. Вриједност гудвила је укупна вриједност (цијена куповине при аквизицији) пословања умањена за нето фер вриједност материјалне имовине предузећа. Тачније, у литератури (Јахић 2008: 194) се наводи да је

„Гудвил свака разлика између набавне вриједности пословне комбинације (трошкова стицања) и удјела стицаоца у нето фер вриједности препознатљивих средстава, обавеза и потенцијалних обавеза које су као такве признате.“

МСФИ 3 – *Пословне комбинације* је дефинисао да се гудвил стечен у пословној комбинацији признаје као средство и почетно мјери по његовој набавној вриједности (МСФИ 2006: 116). Морају се узети у обзир и одређени предуслови за настанак гудвила, како би се утврдило да ли га признати или не (Јахић 2008: 195):

1. гудвил је резултат пословних трансакција, у којој стицалац стиче право контроле власништва над стеченим правним лицем;
2. постоји разлика између плаћене вриједности купљеног правног лица или заокружене економске цјелине, и фер процијењене вриједности средстава, коригованих за обавезе и потенцијалне обавезе из ове трансакције, те да је плаћена вриједност већа од те фер вриједности;
3. да је пословна комбинација завршена консолидацијом средстава, обавеза и капитала у правно лице стицаоца (то би значило да се гаси правно лице које је предмет комбинације и од тада послује под именом стицаоца).

МСФИ 3 такође наводи да се након почетног признавања гудвил прибављен у пословној комбинацији вреднује и исказује по износу трошкова прибављања умањеном за акумулисане импаритетне губитке (MSFI, 2006: 117).

¹ У последњем дијелу ћемо практично показати на који начин се рачуноводствено евидентира гудвил прибављен у пословној комбинацији.

² Интерно генерисани гудвил се не признаје као нематеријално средство према MPC 38 јер није препознатљив ресурс (није одвојив нити настаје из угворних или других законских права) који је под контролом правног лица и који се може поуздано вредновати по набавној вриједности. Зборник радова Економског факултета, 2012, 6, стр. 293 - 305

4. ИНТЕРПРЕТАЦИЈА (ТУМАЧЕЊЕ) ГУДВИЛА

Тумачење гудвила од стране економиста је нешто мање глобално од рачуноводственог тумачења. Такође, ово тумачење може бити корисно за идентификацију и вредновање специфичне нематеријалне имовине (гудвила) насупрот укупној вриједности нематеријалне имовине предузећа. Економисти дефинишу нематеријално средство (гудвил) као капитализацију укупног економског прихода предузећа који се не може повезати са било којом другом имовином (материјалном или нематеријалном). У складу са циљем ове дефиниције гудвила као нематеријалног средства, економски приход се може дефинисати на више начина (Reilly, Schweihс 1999: 383):

- може значити нето новчани ток – прије или после плаћања камата,
- нето новчани ток – прије или после опорезивања,
- добит из редовног пословања и слично.

Процес капитализације економске добити и стопа капитализације требало би бити у складу са дефиницијом економске добити која се користи. Према томе, економисти би требало прво да одреде економску добит датог предузећа.

Друго, требало би алоцирати или додијелити неки дио укупне економске добити сваком дијелу имовине (материјалне и нематеријалне) која је допринијела стварању те добити – материјалној покретној имовини, интелектуалном власништву и специфичној идентификованој нематеријалној имовини (патенти, уговори и лиценце).

Треће, тај дио укупне економске добити пословања који не може бити алоциран на разумној основи на било коју другу имовину – то је резидуални економски добитак одређен као гудвил.

Четврто, капитализација овог резидуалног економског добитка представља нематеријалну вриједност у природи гудвила.

5. АНАЛИЗА ГУДВИЛА

У већини економских анализа гудвил као нематеријално средство може укључивати рачуноводствене и шире економске дефиниције. Ми ћемо, како смо већ навели, разматрати рачуноводствену дефиницију гудвила. Сходно томе, гудвил се вреднује користећи општи резидуални метод. Другим ријечима, гудвил се вреднује као неидентификовани остатак, након што се укупна вриједност идентификоване материјалне имовине одузме од укупне вриједности бизниса. Чешће, гудвил се вреднује као нематеријално средство на посебној основи. Гудвил је преостала неидентификована нематеријална вриједност предузећа након што је одговарајућа вриједност додијелена свим другим видовима идентификоване материјалне и нематеријалне имовине. Према овоме, гудвил као нематеријална имовина се вреднује користећи веома специфичан резидуални метод.

5.1. Разлози због којих гудвил анализирамо као нематеријално средство

Постоје бројне околности које захтијевају анализу нематеријалне вриједности у природи гудвила (Reilly, Schweihс 1999: 384):

1. Анализа штете. Када предузеће претрпи штетну активност (код неиспуњавања обавеза из уговора и слично) мјера претрпљене штете је смањење вриједности гудвила. Ова анализа може садржавати компаративну вриједност гудвила предузећа прије и после штетне активности. Овај метод је такође користан за квантификавање економских ефеката природних катастрофа и сличних појава.

2. Мерџер. Када се два предузећа споје, капитал спојених предузећа се мора алоцирати на партнере у мерџеру. Један начин да се алоцира капитал у спојеном предузећу је на основу пропорције, тј. односа имовине која је донесена у то предузеће, укључујући и нематеријалну вриједност гудвила.
3. Пословно или професионално раздвајање. Када дође до подјеле једног друштва, имовина мора да буде додијељена новим одвојеним друштвима. Један од начина да се додијели имовина одвојеним партнерима је на основу пропорције тј. односа вриједности имовине која је контролисана или развијена од стране сваког партнера, укључујући и гудвил као нематеријално средство.
4. Тест солвентности. Један од специфичних тестова који одређује је ли предузеће солвентно је на основу одговора на питање да ли је вриједност имовине предузећа већа од обавеза. Гудвил је један дио имовине који се треба узети при анализи солвентности.
5. Тест несолвентности. Степен несолвентности има важне последице на опорезивање – ако заборавимо на дуг (у цјелости или дјелимично) за вријеме финансијског реструктурирања. Један од специфичних тестова који одређује је ли предузеће несолвентно је: је ли вриједност имовине компаније мања од обавеза (након опроста дуга).
6. Трансферна цијена. Када се нематеријална имовина преноси између контролисаних предузећа (између предузећа родитеља и супсидијарних јединица) трансферну цијену би требало прорачунати у најбољем интересу за учеснике. Овакви трансфери могу имати различите државне стопе пореза уколико су оба контролисана предузећа домаћа (у САД-у, у државама су другачије пореске стопе у односу на федералне). У наведеном случају трансфери би имали федералне пореске стопе уколико је једна од контролисаних корпорација међународна. Ова анализа путем трансферних цијена се може примијенити, уколико се неки дио нематеријалне имовине која се преноси односи на гудвил као нематеријално средство.
7. Банкрот и реорганизација. Стране у случају могућег стечаја предузећа морају да одлуче вриједи ли да предузеће и даље настави са *going-concern* концептом (тада се наставља са реорганизацијом) или се иде на ликвидацију. Анализа нематеријалне вриједности имовине предузећа која је у природи гудвила може бити корисна у оцјени је ли дати бизнис вриједан реорганизације или не.
8. Вредновање предузећа. Идентификација и одређивање гудвила као нематеријалног средства су важни дијелови вредновања цјелокупне имовине предузећа. Ова процјена (вредновање) предузећа се нарочито користи код опорезивања (опорезивања некретнина, поклона), као и код судских тужби, трансакција и за друге циљеве.
9. Анализа штете (губитака). Вредновање гудвила као нематеријалног средства је често критичка оцјена анализе штете, која је повезана са пословањем које је предмет експропријације или неке друге активности. Уколико је предмет пословања премјештен на нову локацију, чак и тада предузеће може претрпјети губитак дијела или укупне вриједности гудвила као нематеријалног средства.
10. Опорезивање имовине према вриједности. Државно и локално опорезивање имовине према вриједности се односи на некретнине и материјалну покретну имовину. Међутим, постојање економске застарјелости – неконкурентности може имати директан ефекат на вриједност материјалне имовине која се опорезује. Према томе, испитивање постојања економске застарјелости може бити важан корак при опорезивању имовине. Постоји неколико најчешћих метода за одређивање економске застарјелости. Већина метода укључује анализу гудвила, најчешће предузећа које ради са материјалном имовином. Генерално, уколико постоји позитиван гудвил, тада неће постојати економска застарјелост

материјалне имовине. Међутим уколико је ријеч о негативном гудвилу, врло је вјероватно да ће постојати економска застарјелост материјалне имовине. Постоје и други разлози зашто се гудвил као нематеријално средство анализира, укључујући намјеру алоцирања и расподеле укупне куповне цијене стеченог предузећа.

5.2. Уобичајени методи при вредновању гудвила

Методи трошковног, тржишног и доходног приступа су примјењиви код вредновања економске анализе гудвила као нематеријалног средства (Reilly, Schweih 1999: 387). Метод трошковног приступа се најмање користи. Метод тржишног приступа се чешће користи, а метод доходног приступа највише.

5.2.1. Трошковни приступ

Користећи трошковни приступ процјењује се износ текућих трошкова које захтијева поновно стварање елемената гудвила као нематеријалног средства. Најчешћи метод трошковног приступа је метод састављања компоненти. Први корак је набројати све појединачне компоненте гудвила.

Други корак је процјена трошкова неопходних за стварање сваке компоненте. Овај метод је базиран на концепту гудвила као вриједности имовине која је спремна за кориштење. Уобичајена примјена наведеног метода се огледа у анализи економског прихода који се може предвидјети за вријеме периода који је неопходан како би се поново креирали сви елементи предузећа (које се руководи *going-concern* концептом) који су повезани са гудвилем. На примјер, уколико се претпостави да су потребне двије године да би се креирала имовина (материјална и нематеријална) посматраног предузећа, то би укључивало цијену инсталирања цјелокупне опреме, цијену некретнина, селекцију добављача, креирање система дистрибуције, тренинг свих радника, изградњу одређеног нивоа препознатљивости и повјерења потрошача.

5.2.2. Тржишни приступ

Постоје два уобичајена метода код тржишног приступа. Први метод процјењује вриједност гудвила као резидуалне вриједности (остатка) од куповне цијене. Други метод процјењује вриједност гудвила на основу анализе садашњих продајних трансакција.

Гудвил као нематеријално средство се ријетко продаје потпуно одвојено од друге имовине, тако да продајне трансакције обично укључују продају *going-concern* бизниса. Чак и овај други тржишни приступ почива на концепту резидуалне вриједности при поступку продаје, како би се процијенила вриједност гудвила.

Да би користили резидуалну вриједност код метода куповне цијене, очигледно мора постојати продаја предузећа повезана са гудвилем.

Прво, треба да се потврди да се ради о продаји у најбољем могућем интересу заинтересованих страна.

Друго, куповна цијена би требало да представља цијену која се лако конвертује у новац. Ако постоје компоненте које се исказују неновчано или се ради о одгођеним плаћањима повезаним са куповном цијеном треба их конвертовати у новац.

Затим се мора процијенити вриједност цјелокупне идентификоване материјалне и нематеријалне имовине, те ту вриједност одузети од цијене куповине. Резидуална вриједност представља гудвил.

5.2.3. Доходовни приступ

Уобичајени су следећи методи при доходовном приступу (Reilly, Schweih's 1999: 388):

1. метод резидуалне вриједности,
2. метод капитализације вишка економског прихода,
3. метод садашње вриједности будућих економских догађаја.

Метод резидуалне вриједности

Први метод, метод резидуалне вриједности, подразумијева да се вриједност гудвила добија као разлика вриједности предузећа и одређених компоненти, односно (вриједност предузећа – вриједност финансијске имовине – вриједност материјалне имовине – вриједност идентификоване нематеријалне имовине = гудвил).

При утврђивању вриједности предузећа користе се и различите методе, као што је, на примјер, метод дисконтовања новчаних токова.

Метод капитализације вишка економског прихода

Овдје се прво врши процјена економског прихода који инвеститор очекује да ће се реализовати при одређеном нивоу ризика. То обично укључује утврђивање просјечног поврата на инвестиције. Стопа поврата нето идентификоване имовине се множи са вриједношћу нето материјалне имовине како би се утврдила фер вриједност економског поврата. Разлика између стварне зараде предузећа и фер вриједности економског поврата представља економски вишак које се капитализује по одређеној стопи.

Садашња вриједност будућих економских догађаја

Примјена овог метода подразумијева утврђивање догађаја који нису већ укључени у имовину предузећа (материјалну и нематеријалну). То су, на примјер, мерцери и аквизиције, нови купци и слично. Уколико се, ради лакше анализе, задржимо само на једном од њих (нови купци), гудвил би се процјењивао као садашња вриједност будућих економских прихода који ће се зарадити продајом производа или пружањем услуга будућим купцима.

На претходним страницама рада покушали смо да укажемо на рачуноводствену и економску интерпретацију гудвила, као и на типове гудвила, а поменули смо и постојеће теоријске концепте који се најчешће примјењују при вредновању гудвила. У наредном дијелу овог рада покушаћемо помоћу примјера показати на који начин се рачуноводствено евидентира гудвил настао у пословној комбинацији (као разлика између цијене куповине и фер вриједности нето имовине предузећа), а који је претходно испунио услове за признавање, према МСФИ 3.

5.3. Признавање гудвила (примјер)

На следећем примјеру ћемо показати на који начин се рачуноводствено евидентира претходно признати гудвил стечен у пословној комбинацији. У овој пословној комбинацији учествују два правна лица (лице А и лице Б). Лице А је стицатељ над лицем Б.

Примјер број 1

Предузеће А је купило све акције предузећа Б по тржишној вриједности од 305.000 КМ (трошак стицања – прибављања³), чиме је предузеће Б постало зависно предузеће предузећа А. Предузеће А врши процјену фер вриједности средстава и обавеза стеченог предузећа Б на дан стицања. Гудвил је овдје износ за који трошак стицања прелази фер вриједност нето имовине предузећа Б. Настанак и евидентирање гудвила ћемо приказати на сљедећи начин:

<i>Опис</i>	<i>Књиговодствена вриједност</i>	<i>Фер вриједност</i>	<i>Разлика</i>
Опрема	200.000	220.000	20.000
Амортизација опреме	(20.000)	(25.000)	(5.000)
Залихе материјала	60.000	70.000	10.000
Готови производи	40.000	50.000	10.000
Жиро рачун	50.000	50.000	-
Благајна	5.000	5.000	-
Потраживања од купаца	5.000	5.000	-
<i>Укупна актива</i>	340.000	375.000	35.000
Акцијски капитал	200.000		
Дугорочни кредити	100.000	100.000	-
Обавезе према добављачима	40.000	40.000	-
<i>Укупна пасива</i>	340.000	140.000	
<i>Процијењена вр. нето имовине</i>		235.000	
<i>Трошак стицања</i>		305.000	
<i>Гудвил</i>		70.000	

Као што видимо у табели, имамо податке о књиговодственој вриједности али и процијењеној фер вриједности имовине предузећа Б. Колона *Разлика* представља разлику између фер и књиговодствене вриједности појединих позиција у билансу стања. Уочљиво је да постоји разлика на позицијама сталне имовине (опрема), фер вриједност је 220.000 КМ, а књиговодствена вриједност је 200.000 КМ. То се може јавити због нетачне процјене неких расходованих ставки, а може се десити и да нека, обично нематеријална имовина, не буде исказана у билансу стања. Разлике на позицијама у оквиру обртне имовине се ријетко дешавају. Овдје је то случај на позицији залихе материјала и готових производа (фер вриједност је у односу на књиговодствену већа за 10.000 КМ). Фер вриједност новчаних средстава (благајна и жиро рачун) се не разликује од њихове књиговодствене вриједности. У оквиру позиције обавезе (на страни пасиве у билансу стања), краткорочне (добављачи) и дугорочне обавезе (дугорочни кредити) немају износ у колони *Разлика* јер су њихова књиговодствена и процијењена фер вриједност исте. На крају, када се узму у обзир све наведене позиције из биланса стања уочљиво је да је процијењена фер вриједност нето имовине предузећа Б 235.000 КМ. Трошак стицања, односно цијена коју је спремно да плати предузеће А за акције предузећа Б је 305.000 КМ. Та разлика од 70.000 КМ, за коју је трошак стицања већи од процијењене фер вриједности нето имовине предузећа Б представља гудвил. Тиме су испуњени услови за признавање и књижење гудвила који је стечен у пословној комбинацији. Сљедећи корак је адекватно рачуноводствено обухватање поменутог гудвила у пословним књигама.

³Трошак прибављања (стицања) пословне комбинације је збирни износ:

- фер вриједности датих средстава, насталих и преузетих обавеза и инструмената акцијског капитала од стране прибавиоца, у замјену за контролу над прибављеним правним лицем и
- свих трошкова директно повезаних са пословном комбинацијом.

У пословним књигама и финансијским извјештајима предузећа А, куповина акција предузећа Б исказује се као удио у том стеченом предузећу, по пуном трошку стицања:

<i>Р. бр.</i>	<i>Опис</i>	<i>Дугује</i>	<i>Потражује</i>
1.	Удјели у правна лица у групи Жиро рачун За трошак стицања	305.000	305.000

У пословним књигама и финансијским извјештајима предузећа Б дошло је само до промјене власништва, док средства, обавезе и капитал остају и даље исказани у дотадашњем књиговодственом износу.

Приликом консолидације финансијских извјештаја предузећа А и Б, у радним папирима за консолидацију на нивоу матичног предузећа (предузећа А) извршиће се следеће елиминације:

<i>Р. бр.</i>	<i>Опис</i>	<i>Активa</i>	<i>Пасивa</i>
1.	Опрема	20.000	
	Исправка вриједности опреме		5.000
	Залихе материјала	10.000	
	Готови производи	10.000	
	Акцијски капитал	200.000	
	Гудвил	70.000	
	Удјели у правна лица		305.000

У овом случају гудвил се не исказује ни у одвојеном извјештају матичног предузећа (А) ни у одвојеном извјештају зависног предузећа (Б), него само у консолидованом извјештају матичног предузећа (Јаћић, 2008: 201).

Уколико претпоставимо да се није радило о куповини акција предузећа Б, него да је предузеће А купило нето вриједност средстава и обавеза предузећа Б (након чега је предузеће Б престало да постоји као правни субјекат), предузеће А би извршило следећа књижења:

<i>Р. бр.</i>	<i>Опис</i>	<i>Дугује</i>	<i>Потражује</i>
1.	Опрема	220.000	
	Амортизација опреме		25.000
	Залихе материјала	70.000	
	Готови производи	50.000	
	Жиро рачун	50.000	
	Благајна	5.000	
	Потраживања од купаца	5.000	
	Дугорочни кредити		100.000
	Обавезе према добављ.		40.000
	Гудвил	70.000	
	Жиро рачун		305.000
	За куповину предузећа „Б“		

Гудвил се овдје исказује у пословним књигама и финансијском извјештају предузећа А, као више плаћена разлика у односу на фер вриједност стечених средстава и обавеза ранијег предузећа Б које је престало да постоји. Имовина, потраживања и обавезе предузећа Б сада су укњижена у рачуноводству предузећа А, по фер вриједности (додата на постојећа конта) (Јаћић, 2008: 202).

На примјер, ако посматрамо позицију *Опрема* видимо да је рачуноводствено евидентирано као став дугује у износу од 220.000 КМ. Претходна књиговодствена вриједност поменути позиције је била 200.000 КМ али је овдје књижење извршено по фер вриједности која је за 20.000 КМ већа од раније књиговодствене. Исто је урађено и за позиције *Материјал* и *Готови производи* код којих се такође разликовала књиговодствена и процијењена фер вриједност.

5.4. Негативни гудвил (*badwill*)

Негативни гудвил се јавља у случају када је фер вриједност стечене имовине већа од цијене по којој је иста купљена и резултат је несавршености тржишта. Међународни рачуноводствени стандарди су до 2004. године признавали негативни гудвил, па се поставља питање шта урадити са већ претходно признатим негативним гудвилем. Инструкција стандарда је да се треба престати евидентирати негативан гудвил, а да постојећа салда треба ускладити са рачунима задржаних зарада, и имајући у виду да су ове вриједности биле у функцији корективних рачуна ово ће значити повећање задржаних зарада (Јахић 2008: 199). Разлози због којих негативан гудвил више нема упориште у актуелним МРС је тај што је интерно признавање било којег износа изнад трошка стицања у пословној комбинацији недопустиво са аспекта реалности пословања. Такође, негативан гудвил се може схватити и као генератор инфлације и због тога су актуелни МРС забранили његово даље признавање.

5.5. Отписивање гудвила

За гудвил стечен у пословним комбинацијама сматра се да има неодређен животни вијек, па се због тога према актуелним МРС/МСФИ не треба амортизовати. Вриједност гудвила током времена може опадати али је тешко предвидјети његов вијек и у складу са тим одредити одговарајући модел амортизације. На другој страни, значајан је износ инвестиран у гудвил и он може бити значајна ставка у билансу стања предузећа, па се захтијева његова амортизација. Овдје су мишљења стручњака у погледу рачуноводственог третмана гудвила подијељена. Неки сматрају да вриједност гудвила нестаје временом, да га треба амортизовати јер то обезбјеђује боље сучељавање прихода и расхода. Други наводе да би требало имати исти приступ за интерно креирани гудвил и онај добијен при куповини предузећа, тј. да се одмах признаје као трошак и не појављује се у билансу стања као нематеријална имовина.

МСФИ 3 отклања могућност да се гудвил уопште амортизује (јер би се таквим поступком правила грешка, која би се последице мултипликовала на друге позиције). Његова вриједност се може смањивати временом, а МРС 36 каже да се вриједност гудвила тестира једанпут годишње или и чешће ако постоје околности које указују на то да је дошло до губитка вриједности на гудвилу. Поступак тестирања гудвила на обезвређење спроводи се у два корака.

Прво, фер вриједност предузећа би се требала поредити са књиговодственом укључујући и гудвил. Уколико је фер вриједност већа од књиговодствене неће доћи до обезвређења и тиме је поступак тестирања завршен. Претпоставимо, компанија има 3 одјелења. Књиговодствена вриједност, укључујући гудвил једног одјелења, је дата:

Готовина	100.000 КМ
Потраживања	200.000 КМ
Залихе	500.000 КМ
Опрема	800.000 КМ
Гудвил	400.000 КМ
Обавезе	(500.000) КМ
Нето имовина	1.500.000 КМ

Уколико је фер вриједност датог предузећа 1.800.000 КМ, губитак од умањења вриједности гудвила се не признаје јер је фер вриједност у овом примјеру већа од књиговодствене вриједности нето имовине. Обрнуто, ако је фер вриједност мања од књиговодствене вриједности нето имовине, спроводи се сљедећи корак, тј. мора се одредити фер вриједност гудвила.⁴ Уколико сад претпоставимо да је фер вриједност 1.300.000 КМ, видимо да ће доћи до умањења вриједности јер је овај износ мањи од књиговодственог. Фер вриједност гудвила ће бити :

Фер вриједност одјељења	1.300.000 КМ
Нето идентификована имовина (без гудвила)	1.100.000 КМ ⁵
Фер вриједност гудвила	200.000 КМ

Затим се пореди та фер вриједност гудвила са његовом књиговодственом вриједношћу да би се одредило је ли дошло до умањења вриједности (обезвређења). У нашем примјеру дошло је до умањења вриједности гудвила (обезвређења) јер је његова фер вриједност мања од књиговодствене за 200.000 КМ. Књижење би било сљедеће:

Р. бр.	Опис	Дугује	Потражује
1.	Губитак од обезвређења Гудвил За умањење вр. гудвила	200.000	200.000

Ако би се при пословној комбинацији десило да удио стикаоца у нето фер вриједности препознатљивих средстава, обавеза и потенцијалних обавеза стеченог субјекта, признат у складу са условима стицања гудвила, већи од набавне вриједности стицалац ће (Јахић, 2008: 197):

- поново процијенити утврђивање и мјерење препознатљивих средстава, обавеза и потенцијалних обавеза стеченог субјекта и мјерење набавне вриједности пословне комбинације и
- одмах признати у биланс успјеха целокупни вишак који је преостао након извршене поновне процјене.

МСФИ 3 пружа и одговоре на питање усљед чега може настати вишак који је резултат поновног мјерења, а који се признаје кроз приход. Наведени вишак може бити посљедица (MSFI, 2006: 117):

- грешке у мјерењу фер вриједности било набавне вриједности пословне комбинације или препознатљивих средстава, обавеза и потенцијалних обавеза стеченог субјекта. Могући будући трошкови који настају у односу на стечени субјекат и који нису исказани исправно у оквиру фер вриједности препознатљивих средстава, обавеза и потенцијалних обавеза стеченог субјекта, потенцијално јесу могући узроци таквих грешака.
- захтјев рачуноводственог стандарда је да се стечена, препознатљива нето средства мјере по износу који није фер вриједност, али се третира као да је фер вриједност у сврху распореда набавне вриједности пословне комбинације. На примјер, смјерница о одређивању фер вриједности препознатљивих средстава и обавеза стеченог субјекта захтијева да се износ који се односи на пореско средство и обавезе не дисконтује.
- куповина по цијени утврђеној преговорима или погодбом.

⁴ У литератури се често ова фер вриједност гудвила среће под називом „*implied value of goodwill*“.

⁵ Нето идентификована имовина без гудвила се добија када се из књиговодствене вриједности нето имовине изузме вриједност гудвила, тј. 1.500.000 КМ – 400.000 КМ.

6. ЗАКЉУЧАК

Гудвил је заправо добар глас и репутација неког предузећа на тржишту, и исказује се у активи (на позицији нематеријалне имовине) у случају када се предузеће продаје по вриједности која је виша од књиговодствене.

Овим чланком показано је на који начин се гудвил, настао у пословним комбинацијама, признаје и рачуноводствено евидентира. Такође, пошто гудвил не подлијеже амортизацији већ се тестира на обезвређење, на примјеру је показано како се поменуто тестирање спроводи кроз двије фазе. Прво се пореди фер вриједност предузећа са књиговодственом. Уколико је књиговодствена вриједност већа, прелази се на други корак. Треба прво одредити фер вриједност гудвила и упоредити је са његовом књиговодственом вриједношћу, и ако је мања од књиговодствене, дошло је до губитка, од обезвређења.

Указано је и на случај када је у пословној комбинацији удио стичатеља у нето фер вриједности препознатљивих средстава и обавеза стеченог субјекта већи од набавне вриједности, и које рјешење за то је прихватљиво према МСФИ 3 – *Пословне комбинације*.

На крају, треба истаћи да релативно значајан дио имовине предузећа чини тзв. *неопипљива* имовина, њихово учешће у активи расте, те овом питању треба посветити већу пажњу (признавању и њиховом рачуноводственом евидентирању), посебно имајући у виду колико *признавање* или *непризнавање* нематеријалне имовине може утицати на имовински, приносни и финансијски положај предузећа.

ЛИТЕРАТУРА

- Kieso, D.E. et al.** 2008. *Intermediate Accounting*, University of California, 12th edition.
- Jahić, M.** 2008: *Finansijsko računovodstvo, MSFI-MRS-PDV*, Udruženje revizora Federacije BiH.
- MSFI 2006** Savez računovođa i revizora Republike Srpske.
- Baizley, N.** 2009, *Intermediate Accounting*, Business and Economics.
- Ind, N.** 1996. *Korporacijski imidž*, Beograd: Clio.
- Reilly, R.F. and Schwehs, R.P.** 1999. *Valuing Intangible Assets*, McGraw-Hill.
- Rose, C. and Thomsen, S.** 2004. *The Impact of Corporate Reputation on Performance: Some Danish Evidence*, European Management Journal, Vol. 22, No. 2.

Интернет извори:

- <<http://ifrs.org/channels/>> (приступљено 8. октобра 2011. године).
- <http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2009_1_126.pdf> (приступљено 18. новембра 2011. године).
- <<http://www.referenceforbusiness.com/small/Op-Qu/Public-Relations.html#b>> (приступљено 23. новембра 2011. године).
- <<http://www.srbija.rs/ekonomski>> (приступљено 20. новембра 2011. године).
- <<http://www.srrrs.org>> (приступљено 10. новембра 2011. године).